

Mere liv og farver i græsrabatterne

BLOMSTER. Interessen for at så blomsterfrø langs vejene stiger. Flere kommuner eksperimenterer og får erfaringer med den praksis der passer bedst til de lokale forhold

Af Jeanette Thyssen

Med godt 70.000 km offentlig vej er vejkanterne en af de mest sete naturtyper i Danmark. Samtidig er de vigtige levesteder og spredningskorridorer for planter, dyr og insekter. De kan med en alsidig buket af blomster bidrage til biernes indsamling af nektar og pollen når der ikke er blomstrende afgrøder på markerne.

I dag er forne tiders blomsterrigdom med arter som røllike, høgeurt, hvidkløver og liden klokke dog fortrængt af græsser som kvik- og rajgræs og næringskrævende urter som vild kørvel og pastinak. Det skyldes bl.a. at fortidens høslet og mindre spildgødning gjorde jorden mere mager.

I sommer har vi på landet set en rigere blomstring i rabatter. Sikkert et resultat af ændret praksis med slåning og godt med regn. I byerne skyder flere blomster også frem. Takket være en stigende interesse for at så både én- og flerårige blomster i rabatten.

Startede med forårssåning

Aarhus Kommune er en af de kommuner der er begyndt at så blomsterfrø langs byens indfaldsveje. Det giver hver

Et godt såbed med ren jord er afgørende for et godt resultat. Foto: Jeanette Thyssen,

dag i sommerhalvåret tusindvis af bilister, cyklister og fodgængere en farverig naturoplevelse langs vejen og et mentalt pust undervejs. Udgangspunktet er at få mere liv og farve i de græsklædte rabatter og fremme biodiversiteten.

Sidste forår tog kommunens landskabsarkitekt Birgitte Poulsen en rask beslutning: „Vi skal prøve at så flere blomsterfrø i rabatterne langs indfaldsvejene til Aarhus“. Hver vej fik sin farve, Viborgvej gul, Randersvej rød og Silkeborgvej blå. I alt blev 10 km sået ud.

Kommunen havde før sået blomsterfrø i rabatten enkelte steder langs byens ringvej. Nu blev såningen udvidet og sat i system. I juni 2015 blev blan-

ANLÆG OG PLEJE

- 1 Skræl græsset af.
- 2 Kultiver jorden med fræsere eller harve 1-2 gange for at slå ukrudtet ihjel og løse jorden.
- 3 Bland det fine frø op med tørt sand o.l. Så blandingen med såmaskine eller spred med hånd.
- 4 Troml, tramp eller klap med en spade for at få god jordkontakt.
- 5 Drys eventuelt et tyndt lag grus eller sand som topdressing.
- 6 Slå græsset efter afblomstring i september, og lad det ligge og smide frø 14 dage før det fjernes.

dingen af en- og flerårige sået i midterrabatten, som udgangspunkt i to meter bredde og varierende længder. Forud blev såbedene tilberedt ved at fræse to gange i maj-juni med 3-4 ugers mellemrum for at frilægge jorden og slå græs og ukrudt ned. Bedene blev dernæst kørt over med stenedlægger inden der blev sået. Blomsterrabatterne fik derefter lov at udfolde sig indtil de blev slået i oktober. Her fik afklippet lov at ligge et par uger og smide frø inden det blev fjernet så næringen ikke blev ført tilbage til jorden.

Efterårssåning af flerårige

De farverige, blomstrende rabatter gav mange positive reaktioner fra borgere og besøgende. Det gav brændstof til at fortsætte og udvide antallet af vejstrækninger med blomster i rabatten. Med to års erfaringer er der nu ekstra fokus på fuldt flor i 2017 hvor byen er vært som Europæisk Kulturhovedstad.

Hanne Bach Søgaard, der er uddannet jordbrugsteknolog med mange års planteerfaringer bl.a. fra den Økologiske Have i Odder, blev ansat som projektmedarbejder til at planlægge kommunens vejrabatters blomstring i 2017.

I år er Aarhus gået fra forårs- til efterårssåning. I august skrælles 4-5 cm græstørv af med minigraver. Områderne afspærres, og jorden køres væk. Rabatten ligger i 14 dage før den fræses for at fjerne fremspiret ukrudt. Så ligger jorden brak yderligere 14 dage inden bedene fræses og tilsås i de to første uger i september.

Stærke signalfarver

I juli var Hanne Bach Søgaard rundt til alle rabatter der blev sået i 2015 for at samle erfaringerne fra blandingerne. Hver blev vurderet efter visuelt indtryk, plantedække, artsdiversitet og farvevirkning.

Generelt har der været gode erfaringer med de enårige, mens de flerårige kræver en

Fra Hareskov by med en blanding af enårige og flerårige domineret af solviser og rød hør. Pænt ser det ud, men ellers anbefaler frøfirmaet ikke at blande en-årige og flerårige. Problemet kan være at de enårige dominerer første år og de flerårige bliver udkonkurreret. Foto: Christina Kastrup Madsen.

justering i plejen. Valmue, kornblomst og morgenfrue er nogle af de enårige der sætter knald på kuløren fra første år. Nogle af de flerårige, som kællingetand og hvid okseøje, gav også en pæn blomstring første år. Til gengæld kom purløg, kodriver, gul snerre og blå hør slet ikke. Blandt de gule er gul kællingetand en favorit der både er nem at få i gang og god til at genblomstre.

Blandt de flerårige, der sås nu i september, er Aarhus begyndt at bruge færre og kun hjemmehørende arter i blandingerne. Langs kanten sår man i år en lavere blanding af engelskgræs, bidende stenurt og krybende timian for at holde kanten helt lav mens en højere blanding sås i midten. Langs byens ringgade kombineres frøblandingerne med forårsløg som botaniske krokus, snepryd, narcisser og tulipaner i anledning af kulturhovedstadsprojektet.

Jord og vedligehold afgør

Jorden er altafgørende for hvilke planter og blomsterfrø der egner sig til at vokse lokalt, og den kan variere meget fra rabat til rabat. Det er der-

Rundkørslen på Viborgvej i Århus blev i 2015 sået til med en gul, orange og rød blanding, her domineret af klinte og gul okseøje samt den ikke hjemmehørende chrysantemum der kom i ved en fejl. Blandingen bestod i øvrigt af morgenfrue, kornvalmue, dagp ragtstjerne, almindelige røllike, blæresmelde, farvegåseurt, kommen og kællingetand. Morgenfrue er ikke hjemmehørende og esparsette er indført og forvildet. Foto: Jeanette Thysen.

Byportene i Alken ved Skanderborg blomstrer med enårige californisk valmue, kornblomst i forskellige nuancer og rød hørblomst. Desuden er der morgenfrue, biblomme og blå jomfruskørt. Foto: Jeanette Thysen.

for vigtigt at kende jorden hvert sted. I Aarhus har man en god lerjord, men en let og næringsfattig jord giver som udgangspunkt blomsterfrø de bedste betingelser for at klare konkurrencen mod rabattens dominerende græsser. I dag tilbyder landets frøfirmaer dog blomsterblandinger som er sammensat så de egner sig til forskellige typer jord, også de mere næringsrige.

I Næstved og Furesø Kommuner eksperimenteres også med at så blomsterfrø i rabatter. Signe Grimstrup Knudsen, der er projektleder i Park og Vej i Næstved Kommune, har gjort den erfaring at de enårige er nemmest at styre, mens de flerårige er lang tid om at komme i gang og let bliver domineret af én art.

Hvert år sår gartnersteamet i Næstved enårige frøblandinger ud forskellige steder i kommunen. De starter med at skrabe græstørv af, fræser og sprøjter evt. med ukrudtsmiddel en gang før frøblanding bliver sået ud.

I modsætning til Aarhus luger gartnerne både i Næstved og Furesø Kommune blomster-rabatterne efter frøenes frem-

Hanne Bach Søgaard (tv) og Birgitte Poulsen med evalueringsskemaet fra de blomsterrabatter som blev anlagt i Aarhus Kommune 2015. Foto: Jeanette Thysen.

spiring. Her er det vigtigt at gartnerne der skal luge og renholde arealet, har et indgående plantekendskab. Overgartner i Furesø Kommune Christina Kastrup Madsen har derfor lavet en plantemanual til gartnerne som viser hvordan de ønskede frøplanter ser ud så de ikke luges væk.

Formidle og prioritere

God kommunikation er også vigtig på andre fronter. Det er et stort projekt der kræver planlægning, timing og dialog

med både borgere og entreprenører. 'Langt græs' og 'det ligner noget der ikke er blevet slået' er kommentarer som Hanne Søgaard ofte har mødt fra byens borgere når hun har været i felten. „Der ligger en stor formidlingsopgave, når kommunen går fra at klippe græsset i løbet af året til at så blomsterfrø i rabatten,“ understreger hun.

Prioriteringen af ressourcer er som altid afgørende. Hvor vil du placere blomsterne? Der hvor flest færdes, eller der

hvor du sparer mest på driften? Aarhus kommune har 100.000 m² rabatter der er vurderet som velegnede rabatter med flest mulige m² for pengene og har valgt at tilså 12.000 m² af dem. Det er især dyrt at skaffe sig af med græstørv fra rabatten. Denne post udgør cirka halvdelen af budgettet, når det er forurenede jord der skal deponeres. I 2015 kostede det samlede jordarbejde med fræsning, såning og frø omkring 10 kr. pr m² mens det koster cirka 40 kr. m²

at skrælle jorden af. Udgiften til frø ligger i Aarhus omkring 5 kr. m². Det er endnu for tidligt at sige hvor meget der kan spares ved at så blomsterfrø, så rabatterne fremover kun skal slås en gang mod det traditionelle græs i rabatten som skal slås flere gange om året.

„Næste mål i Aarhus er at få en dialog med anlægsfolkene inden nye anlæg sendes i udbud,“ slutter Birgitte Poulsen. „Sammen skal vi se på hvor det er muligt at så blomsterenge og dermed spare udgiften til først at lægge muld på og så græs for senere at skrælle græstørven af.“

Ikke klart defineret

Blomsterrabat er ikke et præcist defineret fagligt begreb og det er forskelligt hvilke arter kommuner og frøfirmaer bruger. Blomsterrabatter anlægges typisk af æstetiske årsager for at pryde og bryde de ellers græsklædte rabatter og for at fremme biodiversiteten, men der er meget forskel på frøenes oprindelse.

Som forslag til gode arter til blomsterrabatter foreslår Henrik Romme fra DLF enårige arter som kornvalmue, kornblomst, klinte og den ikke hjemmehørende morgenfrue. Af flerårige arter peger han på røllike, akeleje, okseøj, kællingetand og dagpragtstjerne.

Til sammenligning sås en dækafgrøde mest som jordforbedring og ukrudtskontrol. Her spiller det æstetiske en mindre rolle, så derfor vælges ofte kraftigtvoksende arter hvor der let kan produceres frø i større skala.

Blomsterenge er mere varige og består typisk af vilde arter. Blomstermarker er enårige og typisk mere farverige og består ofte af sorter der er udvalgt og forædlede. Prydværdien er det primære og bruges ofte i mere bynære miljøer. □

TIPS TIL BLOMSTERFRØ FRA AARHUS KOMMUNE

■ Vær indstillet på at du skal eksperimentere og prøve dig frem. Det tager tid at finde den praksis der bedst passer til de lokale forhold, herunder jord, vejanlæg, folk og maskiner.

■ Tænk stort for at få wow-effekt. Enårige som valmue, kornblomst og morgenfruer skaber hurtigt blikfang og fuld knald på floret.

■ Kombiner gerne de nemme enårige med flerårige, så du kan skabe større biodiversitet

■ Blomsterfarverne rød, gul og hvid ses bedst blandt grønne grøfter og grå veje.

■ Start med at analysere jordens beskaffenhed de steder hvor I ønsker at så blomsterfrø. Vurdér også hvor saltbelastet jorden er.

■ Forbered felterne hvor der skal sås så græsser hæmmes mest muligt eller fjernes.

■ Kontakt frøfirmaet. Få dialog om arter og blandinger der passer til jeres jord og ønsker og få vejledning til anlæg, såning og pleje.

■ Undgå græs i frøblandingerne. Græsser gror godt fra start, mens urterne starter langsommere. Derfor kommer bedene let til at ligne rabatter nogen har glemt at slå.

■ Anlæg gerne blomsterrabatter fra kantsten til kantsten. Det gør blomsterne mere synlige, letter driften og minimerer græsindvandring.

■ De enårige kan sås om efteråret i august-september før 15. september og i april-maj.

■ Kvæler ukrudt de flerårige blomster i løbet af foråret? Så slå rabatten sidst i maj når vild kørvæl blomstrer. I hvert fald i anlægsfasen.

■ Skab kontraster mellem vildt og stramt med en klippet kant eller naboareal.

■ Fortæl at kommunen er begyndt at så blomsterfrø i rabatten og græsset derfor ikke slås som tidligere. Brug lokalaviser, Facebook og hjemmeside til at fortælle om hvad I gør, hvornår og hvorfor. Sæt gerne skilte op.

■ Gå fremadrettet i dialog med anlægsfolkene før udbudsfasen af nye vejanlæg. Ved at tænke blomsterfrø ind i nye vejanlæg fra start kan man både spare store udgifter og indarbejde blomster i langt flere vejanlæg.

■ Læg driften om for at fremme blomster der er kommet af sig selv og hvor der allerede eksisterer en fin flora.

BLOMSTERFRØFIRMAER
DLF. Dlf.dk
Nykilde. Nykilde.dk
Pictorial Meadows, Florum.Florum.dk

KILDER
De interviewede personer og frøfirmaer.
Biplantekalender 2013 - biernes fødegrundlag, Danmarks biavlforening.

SKRIBENT
Jeanette Thysen er havearkitekt, freelanceskribent og fotograf.